

**Jaume Botey i Vallès.
Polítiques educatives
a l'Hospitalet
(1979-1983)**

Eric Roldán Bermejo



Jaume Botey i Vallès. Polítiques educatives a l'Hospitalet (1979-1983)

Jaume Botey i Vallès. Políticas educativas en l'Hospitalet (1979-1983)

Jaume Botey i Vallès. Educational policies in l'Hospitalet (1979-1983)

Enric Roldán Bermejo

(mestre, membre del Casalet, Moviment d'Ensenyants de l'Hospitalet)

RESUM

L'article presenta l'acció política i educativa realitzada per Jaume Botey com a regidor d'Ensenyament de l'Ajuntament de l'Hospitalet entre els anys 1979 i 1983. A l'Hospitalet, com en altres municipis de l'àrea metropolitana, les urgències eren fonamentalment escolaritzar, crear les aules necessàries per fer-ho possible i rebaixar les grans ràtios de les aules; que les escoles tinguessin un mínim de condicions per treballar amb dignitat, però també la ferma voluntat d'exigir, per als Ajuntaments, més competències en matèria educativa. No es volia només quedar-se en les competències escoles-edificis; es volia entrar dins de les escoles per ajudar a transformar-les pedagògicament, per fer escoles de la ciutat per a la ciutat. I com a prova d'aquest plantejament, l'article posa de relleu la decisió d'incloure el Departament de Dinàmica Educativa dins de la Regidoria d'Educació. Va ser una iniciativa pionera que seguiren altres ajuntaments i que, tal com deia en Jaume Botey, reprenia la tradició d'acció pedagògica promoguda pels ajuntaments durant la Segona República i que el "desert pedagògic" del franquisme havia trencat. Es tractava, doncs, de dinamitzar l'escola, impulsar la formació d'equips de Renovació Pedagògica, crear consciència de ciutat tot reforçant-ne el teixit social. I sobretot, oferir serveis de qualitat a les escoles i als mestres perquè, de forma progressiva, s'incorporessin a un projecte comú de transformació de l'escola. Es tractava de convertir la ciutat en escola i promoure, no només ensenyament, sinó educació.

Ajuntaments democràtics, educació, participació, renovació pedagògica, l'Hospitalet.

RESUMEN

El artículo presenta la acción política y educativa realizada por Jaume Botey como concejal de Enseñanza en el Ayuntamiento de l'Hospitalet de Llobregat entre los años 1979 y 1983. Esta labor fue iniciada en un momento en el que las urgencias educativas eran fundamentalmente escolarizar, crear las aulas necesarias que lo hicieran posible y rebajar las grandes ratios de alumnos por aula; que las escuelas tuvieran un mínimo de condiciones para trabajar con dignidad, pero la firme voluntad de exigir más competencias en materia educativa para los ayuntamientos. No se quería incidir tan solo en las competencias escuelas-edificios sino que se pretendía entrar en las escuelas para ayudar a transformarlas pedagógicamente, para hacer escuelas de la ciudad para la ciudad. Y como buena prueba de ello, el artículo pone de relieve la decisión de incluir el Departamento de Dinámica Educativa en la Concejalía de Educación. Esta fue una iniciativa pionera seguida posteriormente por otros ayuntamientos, que recuperaba la tradición de la acción pedagógica promovida por los ayuntamientos durante la Segunda República y que el "desierto pedagógico" del franquismo había roto. Se trataba pues, de dinamizar la escuela, impulsar la formación de equipos de renovación pedagógica, de crear conciencia de ciudad reforzando su tejido social. Y, sobre todo, de ofrecer servicios de calidad a las escuelas y a los maestros para que así, de forma progresiva, se incorporasen en un proyecto común de transformación para convertir la ciudad en escuela y promover no solo enseñanza, sino educación.

Ayuntamientos democráticos, educación, participación, renovación pedagógica, l'Hospitalet.

ABSTRACT

The paper presents the political action and educational policy carried out by Jaume Botey at the City Council of the l'Hospitalet de Llobregat (1979-1983) as a councilor of Education. His work began at a time when the educational urgencies were basically focussed in schooling and the creation of the needed tools to make it possible, while decreasing the classroom/pupils ratios with the aim of offering a minimum of working conditions to the teachers but also to demand more competences for the City Councils in the educational field. The action was not only focussing the relationship schools-buildings; the commitment was to go into the schools in order to help them to be transformed pedagogically and create city schools for the City. The author highlights the decision to include the Department of Educational Dynamics within the Council of Education. This was a pioneer initiative that was followed by other City Councils; It was recovering the tradition of the pedagogical action promoted by the City Councils during the Second Spanish Republic wich has been razed by the "pedagogical desert" of the Francoist dictatorship. So, the objectives were the dinamisation of the schools, to create and increase the number of school teams involved in the pedagogical renovation and the city awareness, while strengthening its social tissue. And overall, to offer qualitative services to the teachers and the schools helping them to join a common project, adressed to the transformation of the city into a school and to promote not only teaching, but education.

Democratic City Councils, education, participation, pedagogical renovation, l'Hospitalet.

*Si l'Ajuntament té l'obligació de definir el model de ciutat,
ha de poder intervenir en el model d'escola que vol per a la ciutat.*

Jaume Botey

El 1971, l'Hospitalet de Llobregat tenia una població infantil aproximada de 46.000 nens i nenes. D'aquests, 23.000 assistien a l'escola privada (moltes d'elles en pisos i baixos en males condicions) i 13.000 a l'escola pública, distribuïts entre les escasses 230 aules d'una mitjana de 57 alumnes per aula i, per tant, en quedaven 10.000 al carrer, sense escola. Hi havia 127 centres, dels quals 101 eren privats i 26 públics. Tres anys abans, el 1968, quan el règim franquista feia gairebé 30 anys que era al poder, s'havia inaugurat el primer Institut de Batxillerat, el *Torras i Bages*: l'Hospitalet ja arribava als 200.000 habitants. Fins aleshores només existia un centre de Batxillerat, el *COPEM*, que quan va deixar de ser un Patronat i passà a dependre del MEC es va dir *Institut Santa Eulàlia*. Existia un únic centre de formació professional que depenia del Ministeri de Treball, el *Sanz Orrio*, que amb el temps esdevindria el *Llobregat*. No hi havia escoles d'adults oficials, no es tenien notícies de l'educació especial estatal i menys encara de l'educació infantil.

Aquestes són quatre dades que demostren quina era la desídia, l'abandó, que mostraven els diversos governs franquistes envers l'educació de la segona ciutat de Catalunya en habitants i la primera en densitat de població. L'Hospitalet, com moltes altres ciutats del nostre entorn, era i continua sent una ciutat habitada majoritàriament per la classe treballadora i immigrada. Era tan evident aquest abandó que durant els últims anys del franquisme i quan la població ja superava els 260.000 habitants i unes 10.000 criatures eren al carrer sense escola, el govern de l'Estat va fer un pla d'urgències per construir deu escoles durant els anys 1973 i 1974 i tractar de pal·liar aquest enorme dèficit d'escolarització. El curs 73-74 es van inaugurar les escoles *Bisbe Berenguer*, *Pompeu Fabra*, *Milagros Consarnau* i *Joaquim Ruyra*; el curs 74-75 ho van fer *Busquets i Punset*, *Frederic Mistral*, *Rubió i Ors*, *Europa*, *Bernat Metge* i *La Marina*. Escoles que, en la majoria dels casos, seguien el mateix tipus de construcció i tenien data de caducitat: abans d'acabar el segle XX havien de ser reformades o substituïdes. Han passat quasi cinquanta anys i encara en queden sis esperant una reforma profunda o ser substituïdes per un nou edifici.

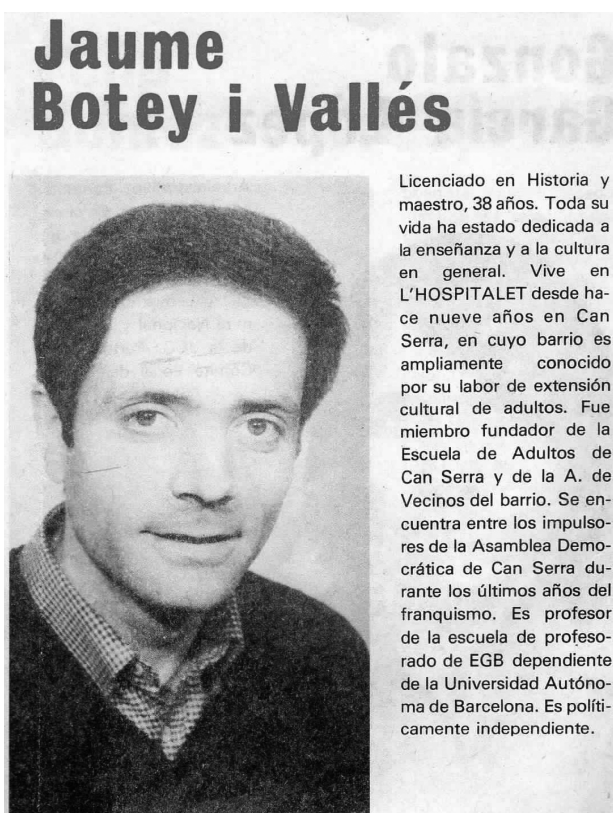
En aquest context, no sorprèn que, durant les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979, les primeres eleccions municipals democràtiques des del 1934, en Jaume Botey digués: "*Sens dubte el problema més sentit al qual el nou Ajuntament sorgit de les eleccions de l'abril de 1979 havia de donar resposta, era el de l'ensenyament.*"

En Jaume, fidel a les seves conviccions i amb la seva ferma voluntat de servei a la ciutat i a les persones que més ho necessiten, s'integrà com a independent a la Candidatura del PSUC al nou Ajuntament.

La majoria de partits van posar un mestre a la llista a partir de l'obvietat, en paraules iròniques d'en Jaume, *que pel fet de ser mestre sabia rescatar solars de l'especulació, ne-*

gociar amb empresaris, barallar-se amb les constructores i contractar empreses de neteja, perquè aquestes eren pràcticament les úniques competències que tenia l'Ajuntament en matèria educativa.

Però el Jaume tenia la seva "motxilla" plena d'educació i, entre altres iniciatives, havia estat l'impulsor de la primera Escola d'Adults de Catalunya al barri de Can Serra i va participar molt activament en la Coordinadora d'Ensenyament de l'Hospitalet i en l'estudi que s'hi va fer ("*La Situació Escolar i Cultural de l'Hospitalet*") el juny de 1978, una fotografia de la realitat que podia servir com una eina de treball, en mans dels veïns i veïnes, per millorar l'ensenyament a la ciutat de l'Hospitalet.



Les eleccions del 3 d'abril de 1979

Es van celebrar un dimarts i dels 27 regidors i regidores elegits (12 del PSC-PSOE, 11 del PSUC, 2 de Centristes de Catalunya-UCD i 2 de CiU), només 3 eren dones. Més de la meitat eren menors de 40 anys. El primer govern municipal va estar format pel PSC-PSOE i el PSUC (el 85% dels regidors) i CiU. L'alcalde va ser Juan Ignacio Pujana i el regidor, tinent d'alcalde i ponent d'Ensenyament, en Jaume Botey Vallès. El "mestre" que anava a les llistes havia estat escollit.



El nou govern va haver d'afrontar molts reptes; l'historiador Joan Camós ens diu que "estava tot per fer". Les grans lluites ciutadanes d'aquells anys eren per reclamar més escoles, la desaparició de fàbriques contaminants, més transport públic i i la falta d'asfalt i de zones verdes a l'espai públic.

En paraules d'en Jaume Botey: *Els nous regidors d'ensenyament arribàvem amb l'esforçat esperit de Quixots que salvaríem de l'oprobri les ciutats abandonades. Però no teníem res, només valors com a llança i una immensa credibilitat popular com a escut... sense més preparació que complir un deure històric... I molta coordinació entre regidors de l'Hospitalet, Santa Coloma, Badalona, Esplugues, Sant Boi, Sabadell, Terrassa, Rubí, Ripollet, Mataró, Vilafranca, Igualada o d'altres..., majoritàriament del PSUC. Afortunadament la major part dels equips tècnics municipals, la Delegació del Ministerio a Barcelona i el cos d'Inspectors es van posar al servei d'aquests quixots amb un enorme sentit de compliment del deure i de la consciència de funcionari com a servidor públic.*

Governar... i somniar!

Calia donar una resposta urgent a alguns aspectes molt preocupants: criatures sense escolaritzar, aules que arribaven a superar els 50 alumnes i que en alguns nivells, fins i tot superaven els 60. L'ensenyament era obligatori a partir dels 6 anys, però hi havia una demanda generalitzada que les criatures de 4 i 5 anys havien d'anar a escola; faltaven moltes aules per poder satisfer aquesta demanda. El *Pla d'Urgències* per poder iniciar el curs el setembre de 1979 es va redactar el mes d'abril del mateix any, de seguida que es va constituir el nou govern municipal el 19 d'abril. Aquest Pla va ser el programa municipal fins al 31 de desembre de 1979 i dona idea de l'estat de l'ensenyament a la nostra ciu-

tat. No només faltaven aules, sinó que s'havien de refer instal·lacions elèctriques, arreglar goteres, posar lavabos, fonts...

Al mateix temps, s'havia de governar i afrontar alguns problemes com la construcció d'una escola a Bellvitge, que els veïns posaven en qüestió per la seva ubicació. Possiblement les urgències per fer escoles i les poques disponibilitats de solars impossibilitava, en alguns casos, tenir en compte factors importants com l'orientació del centre, de les aules, del pati... Hi havia molta feina a fer i no es podia esperar. S'havia de fer, no demà, s'havia de fer avui.

Aquell setembre no va començar el curs. Aquells "regidors quixots" es van enfrontar al ministre d'Educació del govern de la UCD, Otero Novas, que, malgrat que les seves delegacions a Catalunya havien planificat amb els nous ajuntaments un nombre de mestres per pal·liar els greus dèficits que existien, es va negar a dotar els municipis amb el nombre de mestres planificat. *Ens sentíem més representants del poble, per defensar els seus drets davant de l'Administració, que representants de l'Administració per sotmetre o doblegar el poble. Era el descobriment del miracle de la Democràcia...*, ens va dir més d'una vegada en Jaume Botey. Els ajuntaments van donar suport a les reivindicacions dels claudres, de les associacions de pares d'alumnes (llavors encara no apareixien les mares en les sigles), de les coordinadores d'estudiants, de les centrals sindicals, de les associacions de veïns, i van donar suport a la vaga que es va allargar durant setmanes. Els ajuntaments van fer un acte de "desobediència" davant de l'Administració Central.

Els regidors d'Ensenyament dels ajuntaments de Badalona, Cerdanyola, Cornellà, Granollers, l'Hospitalet, Mataró, el Prat, Sabadell i Terrassa van fer una declaració on es manifestava aquest acte de *desobediència*, de fermesa contundent davant l'Administració Central

... Estem disposats a exigir que es compleixin les disposicions acordades fins ara i a utilitzar tots els mitjans que la nostra representativitat ens dona, com manifestacions populars i altres manifestacions públiques, fins al punt de no poder assegurar el començament del curs, si no és amb les condicions de normalitat previstes... I CONVOQUEM des d'aquí els regidors d'Ensenyament dels Ajuntaments caps de Comarques i de poblacions de més de cinquanta mil habitants de la província de Barcelona, dissabte que ve, dia 4 d'agost a les deu del matí al Palau de la Generalitat per tal de coordinar una acció conjunta...

Els regidors, amb un gest insòlit i unànim, van donar suport a la vaga que exigia no començar el curs fins que el ministre Otero Novas concedís totes les dotacions que calien. Aquesta vaga va durar dos mesos. Al final es van aconseguir tots els mestres menys els de les escoles d'Adults i d'Educació Especial.

Hi havia una ferma voluntat per part dels ajuntaments d'exercir fins al màxim les competències que tenien i tenen els municipis. A l'Hospitalet, la urgència era que les escoles tinguessin un mínim de condicions per fer una escolarització amb dignitat, però hi havia,

Els regidors d'ensenyament acusan de dejadez al govern

Los regidores d'ensenyament de diferentes localidades de todas las comarcas barcelonesas tras varias reuniones, la última de las cuales se celebró ayer con la presencia del conseller d'Ensenyament i Cultura de la Generalitat, señor Pi Sunyer, el director general d'Ensenyament, señor Francesc Noi, así como de centrales sindicales y federaciones de asociaciones de padres, ante el problema que representan los recortes en las dotaciones del profesorado estatal, nos vemos en el deber de manifestar a la opinión pública lo siguiente:

1. Estas medidas de recortar las plantillas del profesorado corresponden de manera precisa a la actitud de desinterés del gobierno central por la escuela estatal, que conllevan: a) desprestigiar, una vez más, la matrícula escuela estatal; b) poner a los nuevos ayuntamientos democráticos ante un grave problema que ellos no han provocado y que no está en sus manos resolver; c) descapitalizar las dotaciones de profesorado a la Generalitat antes de que se acometan los traspasos de servicios.
2. Se hace necesaria, cada día más, la coordinación de ayuntamientos para resolver los problemas existentes:
3. Nuestro objetivo primordial es lograr un comienzo de curso con normalidad y con las plantillas completas en todos los colegios.

En consecuencia de ello, se ha adoptado, dentro del marco de actuaciones previo al comienzo de curso, los siguientes acuerdos:

1. Recomendar a todos los ayuntamientos la celebración de pleno en los que se acuerde enviar telegramas al señor ministro de Educación, al señor presidente de Gobierno y a S.M. el Rey, urgiendo soluciones.
2. Que los ayuntamientos informen a sus respectivas poblaciones de la problemática actual mediante los canales más idóneos a su alcance.
3. Establecer una estrecha colaboración de los consistorios con la asociaciones de padres, de vecinos y centrales sindicales.
4. Que una comisión de regidor d'ensenyament se entreviste con parlamentarios catalanes de los diferentes grupos políticos para conseguir su mediación política ante el gobierno.

també, la ferma voluntat d'exigir més competències en matèria educativa. Existia l'esperança que així com l'Estat havia cedit transferències competencials als governs autonòmics, també passaria quelcom semblant amb la Generalitat cedint competències als ajuntaments. Amb el pas del temps, això es va veure que no seria possible, però l'Ajuntament, la regidoria d'Ensenyament, amb les seves decisions i les seves actuacions anava donant senyals de per on haurien d'anar les competències municipals en Educació. Se seguia aquell principi municipalista que més d'una vegada havia mencionat el que va ser un dels alcaldes més significatius dels primers ajuntaments democràtics, José Ángel Cuerda Montoya de Vitòria...: "*Sabem que no tenim competències en certes matèries, però SÍ que són de la nostra incumbència*".

Es planificava per escolaritzar totes les criatures, també aquelles que no estaven en els nivells de l'ensenyament obligatori (el que més endavant es diria Educació Infantil), així com la necessitat del que havien de ser les escoles bressol. Calia equilibrar les ràtios entre centres, amb notables diferències entre ells. Per primera vegada es va fer la matrícula amb ordinador amb l'ajut de la Universitat Politècnica i l'amic Pere Brunet. Això significà un gran avenç i feu possible una matrícula més justa que reduïa moltíssim les possibles adjudicacions a dit. Per a Josep M. Figueras, cap d'Ensenyament, aquesta manera de fer la matrícula va ser una de les fites més importants del mandat del Jaume. També per primera vegada es planificava seriosament l'educació especial i l'ensenyament mitjà, tant el Batxillerat com la Formació Professional.

Hi havia la ferma convicció que el català havia d'estar present a les escoles, en els currículums, i més quan l'Hospitalet era una ciutat d'immigrants on el 1979, més del 44% dels habitants eren de fora de Catalunya, la majoria d'Andalusia, i moltes persones desconeixien el català. En gran part de la població, la llengua catalana era la gran absent.

El català havia de servir, a més, com a element clau de cohesió social. A ciutats com l'Hospitalet, potenciar la llengua catalana era un indicador d'igualtat, de reduir diferències; ben segur que a Sant Joan de les Abadesses o a Tortosa, el català era la llengua habitual dels seus habitants i no calia fer els esforços que eren necessaris a la nostra ciutat.

S'havia d'impulsar l'existència de les associacions de pares, més endavant AMPAS, on les mares també tindrien presència en les sigles de les associacions; calia que les escoles es vincuessin amb el seu entorn, amb la ciutat; calia pensar en l'educació de les persones adultes. I mentre no arribaven les competències als ajuntaments, s'havien d'anar dissenyant polítiques que s'escapaven dels límits que tenien marcats.

El mes de febrer de 1980, es van organitzar les Primeres Jornades d'Ensenyament, que havien estat precedides, durant el mes d'octubre, de conferències a càrrec de persones molt significades dins del món educatiu de Catalunya com Marta Mata, Pilar Benejam, Pere Darder, Anna M. Roig i Genoveva Sastre, i de l'Hospitalet, la Montserrat Company.

Hi havia el convenciment que s'havien de facilitar també les gestions del professorat i per això es potencià una petita oficina on podien fer alguns dels tràmits que habitualment s'havien de fer a les *Delegaciones Territoriales*, primer del Ministerio i a partir del 1981, de la Generalitat. Aquesta oficina va esdevenir una Oficina Gestora que tenia al capdavant una funcionària molt valorada i estimada pels mestres, la Rosita Gómez.

El mandat del Jaume també es va caracteritzar per una enorme voluntat d'informar la població i les famílies de forma expressa. No era estrany el fet de rebre comunicats per informar-los de decisions de la Regidoria i, fins i tot, un llibret que responia la pregunta: "*L'ensenyament gratuït?*", amb tal quantitat de dades que demostraven que la resposta era clarament NO. Les persones per tenir criteri han de tenir informació; per tant, se'ls havia de donar el màxim d'informació possible.

Cal esmentar la voluntat clara per part de la Regidoria d'Educació de donar suport a les escoles del *CEPEPC (Col·lectiu d'Escoles per l'Escola Pública Catalana)*, les quals podien significar un augment del capital social i educatiu a la xarxa pública, perquè aquesta era una prioritat en la política municipal que creia que l'ensenyament havia de ser gratuït. Hi havia, per part d'en Jaume Botey, un fort reconeixement a la línia pedagògica d'aquelles escoles, al capital humà, a la seva manera d'organitzar-se i a la voluntat d'incorporar-se a la xarxa pública d'una gran part d'elles. A l'Hospitalet, s'hi van incorporar més endavant l'Escola Patufet Sant Jordi i la Sant Josep el Pi. L'Escola Canigó va continuar a la xarxa d'Escoles Concertades.

La Regidoria d'Ensenyament del primer Ajuntament democràtic va tenir un ritme de treball trepidant. Mai no s'havien construït tantes aules, tantes escoles, en tant poc temps. Durant el període 1979-1982 es van crear vint-i-tres centres nous. Abans del març de 1983, s'havien construït 300 aules, uns 30 centres nous i 70 aules més estaven en període de construcció o programació. Mai, mai l'Ajuntament havia invertint tant a fer escoles! Això suposà un treball enorme que no s'hauria pogut dur a terme sense l'equip que

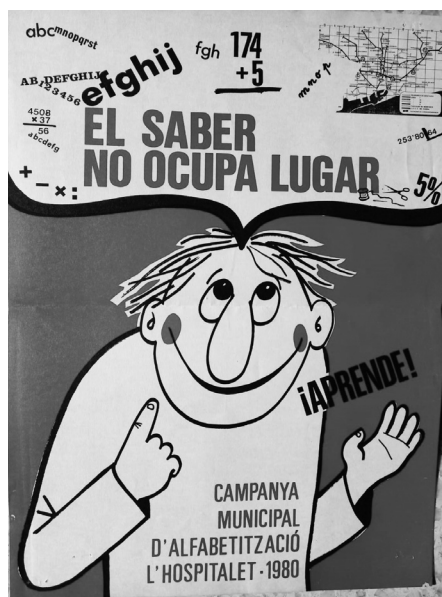
hi havia a la Regidoria. I tal com em va comentar en Josep M. Figueras (el capità del vaixell de la Regidoria, segons en Jaume): *Segur que sense la complicitat d'arquitectes com el Ricardo Olabegoya Venturini, aquest ritme de construcció no hauria estat possible. Es va fer virtut de la necessitat!!!*

Però al mateix temps que es tenia aquest ritme brutal de construcció d'aules i de centres, es mantenia un altre ritme accelerat de propostes educatives, com per exemple, per afrontar l'educació d'adults.

Educació d'adults i campanyes d'alfabetització

Les dades són tan eloqüents, que mostren fins a quin punt hi va haver un abandó intencionat de l'educació per part dels governs franquistes, abandó sobretot en el fet de negar l'educació a les persones treballadores. Més d'una generació va perdre el tren de la formació.

A l'Hospitalet hi havia més de 27.000 persones analfabetes totals, de les que signaven amb el dit, de les que no sabien ni llegir ni escriure. Amb la Primària incompleta, sense cap títol, hi havia 74.600 persones; algunes d'elles "*dibuixaven la seva signatura*", però tampoc no sabien escriure. De persones amb titulació de grau superior universitari n'hi havia 3.000, en una població de 295.073 (màxim de població de la ciutat de l'Hospitalet aconseguit el 1981). En alguns barris, com a la Florida, les persones universitàries no arribaven a l'1%. En aquell temps, a Barcelona aquest percentatge era de més del 7%. La Regidoria d'Educació prengué la iniciativa de posar l'educació de les persones adul-



Poster creat per Andreu Trilla

tes en els pressupostos municipals; no es podia esperar que les administracions que en tenien les competències ho fessin. Per un cantó hi havia l'objectiu d'aconseguir una escola d'adults per barri i per un altre, calia fer campanyes d'alfabetització per disminuir la taxa d'analfabetisme i ja durant el mandat del Jaume se'n van fer algunes. Aquestes campanyes havien de caracteritzar-se per ser massives, gratuïtes, participatives i adaptades a les necessitats de les persones adultes, i cap persona se n'havia de sentir exclosa. Tal com escriu Jaume Botey al Llibre Blanc de l'Ensenyament a l'Hospitalet (pàg. 141):

... Aquestes dades dels nivells d'instrucció exigeixen per a l'Hospitalet una actuació de la Generalitat més decidida que la tímida actuació duta a terme fins ara que ha deixat que la solució d'aquest problema estigui encara sota el signe del voluntarisme municipal o dels propis interessats....

I més propostes educatives

La participació va ser una de les prioritats en el disseny de la política municipal de la Regidoria d'Educació. En aquest sentit, es va fer la proposta de constitució d'un Consell Municipal Educatiu amb els seus estatuts, així com de la creació d'un Casal del Mestre. El Consell no va poder fer-se realitat durant el seu mandat perquè va ser impossible arribar al consens entre el sector públic i el privat, malgrat que el Jaume ho va intentar amb molt esforç i amb molta dedicació, tot esmerçant-hi molt de temps. Va haver de passar gairebé una dècada perquè el Consell fos una realitat. El Casal del Mestre tampoc no es va fer realitat durant el seu mandat, però quatre anys després va sorgir el "Casalet", moviment d'Ensenyants liderat per la Montserrat Company, que més endavant seria regidora d'Ensenyament i agafaria el relleu del Jaume en posar les escoles bressol com a prioritat educativa de la política municipal.

La regidoria d'Ensenyament tenia clar que havia de forçar l'Ajuntament a definir-se per quin tipus d'escola volia. En un dels nombrosos documents conservats per en Jaume, es pot llegir la defensa que fa de l'escola dient que els "*límits de l'escola no venen donats ni per les seves parets, ni pel seu horari lectiu*"... En certa manera, hi va haver una mena de confrontació ideològica amb els esplais; no podia ser que els esplais, que constituïen tot el que es feia fora de l'horari lectiu, fossin un signe de llibertat i innovació i tot allò que es feia a l'escola fos repressor i arcaic. Escola repressora-esplai alliberador. S'havia de trencar aquesta dualitat i, per tant, buscar la fórmula de treball compartit entre Joventut-Esplai i Ensenyament. Aquestes dues àrees no havien de competir, havien de col·laborar.

En Jaume va arribar a proposar que l'escola, a partir de les 5 de la tarda, es convertís en una mena de "Centre Cívic" on s'haurien de fer activitats no solament adreçades a la Comunitat Educativa sinó a tota la ciutat. S'havia de canviar el paper de l'alumne en el sistema educatiu. Durant el franquisme, l'alumne era un receptacle que s'havia d'omplir amb la ideologia de la classe dominant, la classe burgesa, contra els treballadors... (conceptes avui desapareguts dels discursos polítics, com si haguessin desaparegut les clas-

ses i com si ja no hi hagués treballadors ni treballadores...). Calia convertir l'alumne en actor, passar de ser receptacle a actor del seu aprenentatge, amb el far, amb l'acompanyament, amb l'ajut del mestre.

S'insistia en l'aprofitament de les escoles en horari postlectiu i més quan ja no es feien "permanències", aquella hora de més que els alumnes feien a l'escola pública i que pagaven les famílies directament als mestres, una manera de compensar els baixos salaris que els docents rebien de l'Estat.

No tothom veia amb la mateixa lucidesa del Jaume quines havien de ser les línies prioritàries de les polítiques educatives. Ell era molt tenaç en les seves conviccions i volia convèncer que s'havien de crear places d'escola bressol, quan el seu cost triplicava el de les escoles de Primària, hi havia ràtios elevadíssimes i quasi 3.000 criatures al carrer. No sempre era fàcil persuadir tota la gent del PSUC, no ho era; ni la gent del PSC-PSOE, no ho era.

Ell volia potenciar una escola activa Integradora, molt vinculada al medi, seguint el model de l'Escola del Mar de Barcelona. "*L'infant ha de conèixer l'entorn, el mestre també!... i més de la meitat dels mestres de l'Hospitalet no vivien a la ciutat*". Va ser un dels primers que va parlar de Ciutat Educadora: "*Hem de passar de l'escola educadora a la ciutat educadora*". Recordem que el Primer Congrés de Ciutats Educadores es va fer bastants anys més tard, el 1990.

Per en Jaume, el model d'escola que havia de tenir l'Hospitalet havia de reunir una sèrie de característiques i de qualitats: constituir-se en comunitat educativa, poder ser utilitzada en horari postlectiu (i encara més en temps de crisi, cosa en la qual es va avançar als temps), tenir present l'educació especial, fomentar els equips de treball dels mestres, integrar-se en el medi urbà... La catalanització de les escoles va ser una aspecte fet amb la màxima cura respecte de l'aplicació de la llei, per no crear una divisió artificial de la població. Tot això, juntament a la creació d'un Dipòsit Municipal de llibres de text (un altre aspecte nou que més tard esdevindria la socialització de llibres en molts centres) i la necessària organització interna municipal basada en la coherència i el sentit comú de com podien intervenir les diferents àrees municipals en l'escola.

Un altre aspecte que identifica el seu mandat és l'aposta nítida pel Departament de Dinàmica Educativa (DDE) creat el 1977, demostració de la ferma convicció que l'Ajuntament volia més competències educatives, no es conformava amb les quatre que tenia; volia no només posar els solars per fer escoles, mantenir-les, posar els conserges. Volia també entrar a les escoles, estar al costat de l'alumnat, del professorat, de les famílies. El DDE depenia del Patronat Municipal de Cultura i amb el nou Ajuntament va passar a formar part de la Regidoria d'Ensenyament. La persona que liderava aquest Departament, la Juliana Porté-Joaniquet, deia en un article a *Perspectiva Escolar* l'abril del 1978: *Només un ajuntament democràtic seria capaç de donar suport decidit a un departament d'aquest tipus amb aquests propòsits*. Altres municipis van optar per crear departaments similars. Els nous ajuntaments amb aquestes decisions manifestaven clarament que volien més competències en educació.

Per què el Departament de Dinàmica Educativa?

La importància dels dèficits quantitius no podia ser una excusa per ajornar la voluntat de participació de l'Ajuntament en el millorament de l'Ensenyament. I no solament des del punt de vista infraestructural, sinó també de continguts, d'intervenció directa en els equips de mestres, i d'emprendre una acció que afavorís la incidència recíproca entre l'escola com a institució i el medi que l'envolta. Considerem que l'ajuntament té molt a dir en la renovació pedagògica i, sobretot, en la integració de l'escola-mestres, continguts, alumnes i pares - al seu medi. L'escola fins ara ha estat un castell aliè al coneixement d'aquest medi, els mestres també hi són aliens i fàcilment l'escola pot convertir-se en una institució la funció màxima de la qual sigui la de reproduir coneixements i NO la de col·laborar a transformar la ciutat. (J. Botey)

Quedava clara la voluntat de traçar les línies per on es volia que anessin les competències municipals en educació, perquè, més enllà de les competències escoles-edificis, es volia entrar dins de les escoles per ajudar a transformar-les pedagògicament: escoles de la ciutat per a la ciutat. I la ràpida decisió que el Departament de Dinàmica Educativa formés part de la Regidoria d'Educació en va ser una prova clara; aquesta iniciativa va ser seguida per altres ajuntaments. En Jaume deia que d'aquesta manera es reprenia la tradició d'acció pedagògica promoguda pels ajuntaments durant la Segona República i que amb el "desert pedagògic" del franquisme s'havia trencat. Es tractava doncs de dinamitzar l'escola, d'impulsar la formació d'equips de renovació pedagògica i de crear consciència de ciutat, tot reforçant-ne el teixit social. Oferir serveis a les escoles i serveis de qualitat als mestres per tal que, de forma progressiva, s'incorporessin tots en un projecte comú de transformació de l'escola. Com deia en Joan Soler Amigó, tècnic del DDE, en un article recent en el Diari d'Educació, "es tractava de convertir la ciutat en escola. No només ensenyament, sinó educació".

Tampoc no va ser fàcil convèncer els companys polítics, els altres regidors, mestres i famílies, que calia invertir en un Departament com Dinàmica Educativa quan no totes les necessitats infraestructurals estaven cobertes. Hi ha molta coherència en les polítiques educatives que es volien dur a terme des de la Regidoria d'Educació (en aquell temps anomenada Ponència d'Ensenyament). La constància i la fermesa en les seves idees va fer possible que també des del DDE es "fabriqués" una enorme quantitat de serveis pedagògics de qualitat per a les escoles, per als mestres, per als alumnes, per a les famílies... Així ho demostra el Pla d'Actuació del Departament de l'any 1981, que es basava en quatre eixos segons ens diu Josep M. Abella, tècnic de la Regidoria:

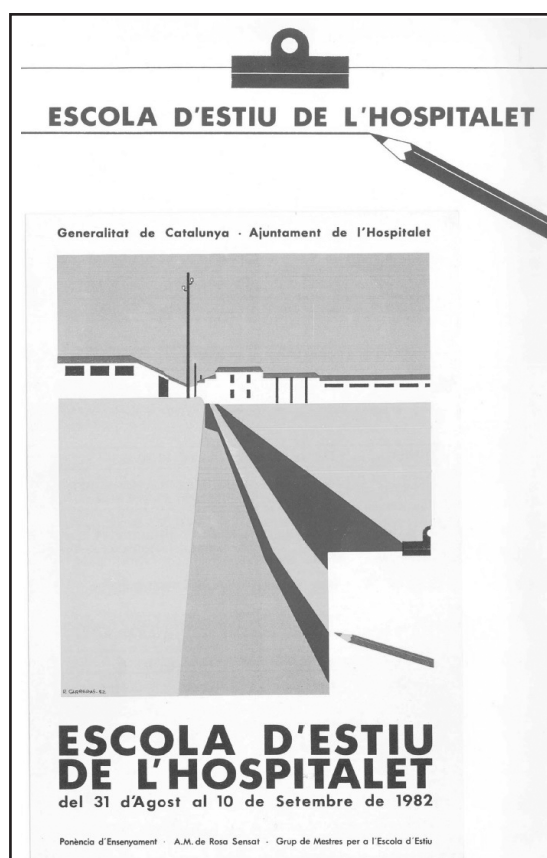
El primer: Activitats per a mestres. Hi podem destacar la celebració de la primera Escola d'Estiu, l'impuls d'equips de treball com el de Matemàtiques i Coneixement de la Ciutat i el full informatiu COMUNICA, on també hi havia un apartat del serveis de materials en préstec.

El segon: Activitats per a les escoles amb l'objectiu de treure l'alumnat fora

de l'escola, fent sortides a llocs, empreses, serveis de la ciutat, sortir per veure obres de teatre a través del Programa Teatre Escola amb la col·laboració del GAT (Grup d'Acció Teatral), escoltar concerts o viure les festes populars com la Castanyada, Nadal, Carnestoltes, Sant Jordi... i un altre projecte pioner com les Estades Escola Natura, liderat per la Pilar Codina, va ser precursor del que més endavant serien els Camps d'Aprenentatge. Es volia una escola inserida en el seu entorn (la ciutat, el barri), coneixedora de les seves característiques i participant en la seva vida i la seva problemàtica. I el DDE tenia com a objectiu cabdal proporcionar a les escoles instruments perquè tot això fos possible.

El tercer, activitats de projecció ciutadana amb la celebració d'exposicions, la Fira d'Hivern de les escoles, inauguracions de centres, organització d'espais de debats i intercanvi entre mestres, famílies i serveis sobre temes educatius o de ciutat.

El quart, la formació de persones adultes. El DDE es va encarregar de la Coordinació de la Campanya d'Alfabetització.



Hi havia un àrea que es volia impulsar per donar resposta a moltes necessitats que tenien les escoles com era la de l'Assessorament Psicopedagògic, el Centre Mèdic Psicopedagògic, però no es va poder concretar ni durant el seu mandat ni en els futurs.

La Regidoria d'Ensenyament va passar de tenir un pressupost de 243 milions de pessetes el 1981 a 410 milions el 1983, un augment del 69%. El DDE va passar en les mateixes dates de 13 milions a 29 milions, un augment del 123%.

AVANPROJECTE DE PRESSUPOST
ANUALITAT 1.980
PONENCIA DE ENSENYAMENT
RESUMEN PARTIDES

1.-	MANTENIMENT ORDINARI - SUBVENCIONS A DIRECTORS.....	12.650.000,-
2.-	SERVEIS DE CONSERVACIO ADJUDICATS A CIA CONCESSIONARIA I D'ALTRES D'URGÈNCIA QUE NO POT ATENDRE A.P.E.R. ...	20.579.250,-
3.-	REPARACIONS URGENTS D'ESCOLES	60.000.000,-
4.-	ESCOMESSES I CONTRACTACIONS	6.000.000,-
5.-	ADJACUACIO D'INMOBLES DEDICATS A ESCOLES	64.300.000,-
6.-	NETEJA D'ESCOLES I LOCALS DE CULTURA	67.596.326,92
7.-	LLOGUER DE LOCALS - IMPORT TOTAL ANUAL	9.192.400,-
8.-	COMPRA O ADQUISICIO D'INMOBLES	1.260.000,-
9.-	ADQUISICIO DE MATERIAL	1.000.000,-
10.-	CONSERVES	

CLAU de TOT
↓
LLUITA PELS RECURSOS ECONOMICS

243. M

una col manteniment escoles pel 81-82-83

La "clau" de TOT: Lluitar pels recursos econòmics. "Clau" dibuixada pel Jaume en un esborrany de Pressupostos de 1980

El Llibre Blanc de l'Ensenyament a l'Hospitalet.

*Cal, en definitiva, un projecte de ciutat.
L'Hospitalet està construït per fora —cases i carrers—;
és necessari construir-lo per dintre, vertebrar-lo.*

J. Botey, 1984

Els traspassos a la Generalitat eren molt a prop. S'havien de produir l'1 de gener de 1981 i a la pràctica van ser el 2, que era dilluns. Per aquest motiu, en Jaume insistia en la necessitat d'elaborar el *Llibre Blanc de l'Ensenyament a l'Hospitalet* que pogués oferir a la

Generalitat documentació coherent, ajustada i suficient sobre l'ensenyament a la nostra ciutat per tal de permetre una planificació definitiva del seu servei escolar. Al mateix temps, hauria de donar una informació imprescindible a la ciutat per a una participació efectiva i real de les famílies. La Ponència d'Ensenyament creia convenient, doncs, l'elaboració del *Llibre Blanc* i així ho va fer saber a la Comissió Permanent el 1980. Les raons que justificaren la seva elaboració foren:¹

A. Els pròxims traspassos a la Generalitat

Es tracta d'oferir a la Generalitat una documentació coherent i suficient sobre l'ensenyament a la nostra ciutat, en el moment de rebre les competències estatals.

Document que haurà de servir a la pròpia Generalitat de la seva base d'actuació respecte del nostre municipi.

Donat que els traspassos es faran efectius de l'1 de gener, demano l'aprovació de la Comissió Permanent per poder començar a treballar-hi.

B. Planificació definitiva del servei escolar a la ciutat

L'Ajuntament de l'Hospitalet està ja en condicions de poder elaborar la planificació definitiva del servei escolar (compra de solars i habilitacions, calendari de construccions per conveni a càrrec del Ministeri d'Educació o de la Generalitat...), donat que: a) Sembla ser que el cens es manté ja relativament estable, i b) existeix ja una mínima xarxa per barris.

C. Informació a la ciutat

Existeix una greu necessitat informativa de la realitat actual i de la planificació a curt i mig termini com a element base de participació ciutadana i de clarificació sobre quines són les competències i els objectius municipals.

El document introduïa les línies mestres del seu contingut:

A. Introducció sobre el tipus d'escola que volem.

Les competències municipals.

Objectius i Política municipal en sectors concrets (adults, guarderies...).

B. Anàlisi per nivells, de la xarxa actualment existent, tant de l'estatal com de la privada.

Aquesta anàlisi hauria de ser especificada, barri per barri i escola per escola, i global de la ciutat: mòduls alumnes /aula, percentatges; composició dels centres i nombre global del professorat; subvencions...

C. Anàlisi de les inversions municipals dels cursos 79-80.

- Referent a: Construccions, Manteniment i reparacions, Personal Subaltern.

1. Faig transcripció d'un document de l'arxiu del Jaume, per les dificultats de ser visualitzat nítidament.

- Referent a d'altres ensenyaments a d'altres Ponències; Dinàmica Educativa i ensenyaments no contemplats pel Ministerio (Educació Artística, Plàstica..) Esports; Sanitat i Serveis Socials.

D. Pla d'Actuació

- Construcció a curt i mig termini*
- Promoció Pedagògica, Dinàmica Educativa, Educació Esportiva, Salut Escolar...*
- Utilització post-escolar dels centres educatius*
- Política i realitzacions municipals respecte d'altres nivells: guarderies i adults.*

Aquest Llibre és el resultat d'una planificació i és un instrument de treball per seguir planificant, modificant, si cal, el que aquí es proposa segons els criteris que s'especifiquen. Té doncs una primera limitació, estudia només la planificació de la infraestructura. Altres elements de tipus més pedagògic o de funcionament de l'escola escapen al nostre objectiu i s'hi citen només de passada...

"La població de l'Hospitalet ha pagat a un preu altíssim la incúria de les èpoques passades: gairebé tota una generació de la nostra ciutat NO ha tingut les oportunitats culturals i d'ensenyament que es mereixia i a què tenia DRET.

El llibre plantejava un problema avui encara vigent, com és la quantitat d'alumnes que no continuaven estudiant, ni continuaven formant-se; hi havia massa abandonó dels estudis...

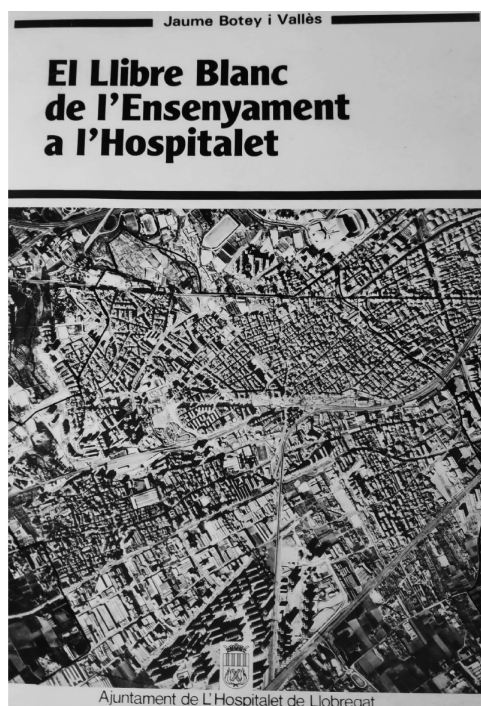
...la crisi econòmica, l'atur juvenil, l'atur en general. Certament que la gratuïtat de l'escola i una millor qualitat de l'ensenyament són formes de salari indirecte que abans no es donaven, que no es donaven en el moment del fort impuls de l'onada immigratòria. És una crisi general però que també afecta directament a l'Escola: el sentiment inconscient en els alumnes de l'Ensenyament Mitjà o ja a la segona etapa de l'EGB que els estudis no preparen per trobar feina, degrada el sistema escolar i la vida pedagògica, i és també, sens dubte, una de les causes del fracàs, de l'absentisme escolar i de la nova problemàtica de la joventut...

Aquesta era una profunda preocupació perquè es tenia el convenciment que l'educació és l'única arma capaç de reduir les desigualtats de les persones pels seus orígens i la seva condició social.

En l'acte de presentació d'aquest llibre, l'alcalde Juan Ignacio Pujana Fernández digué que per governar millor la ciutat i per tenir una millor escola cal reformar les lleis perquè cal que ens permetin tenir més competències, tant en règim local com en ensenyament, territori i funció pública.

Aquest llibre és el resultat d'una dedicació personal, rigorosament professional i profundament humana alhora, del lliurament cordial i responsable d'en

Jaume Botey Vallès a una tasca de govern municipal en el camp de l'ensenyament, de 1979 a 1983. És el balanç i les perspectives d'una política desenvolupada partint d'una actuació escandalosament deficitària i es projecta més enllà dels límits d'un quadrienni, en l'establiment d'una xarxa suficient de serveis educatius; en l'elaboració d'un mapa escolar coherent i en l'aplicació d'un pla d'inversions per a la creació de nous centres i la rehabilitació dels ja existents.



Va ser l'epíleg d'un mandat que sense cap dubte va acabar massa aviat. Les persones que vivíem a l'Hospitalet vam perdre la gran oportunitat de continuar tenint un regidor d'Ensenyament, d'Educació, amb lletres majúscules. Malgrat que a la campanya electoral de 1983 el PSUC deia en el seu programa: "*Quatre anys fent les coses ben fetes*", el partit va passar d'11 regidors a 3; el Jaume era un d'aquests, però no va continuar. Ell va poder comprovar personalment el que deia a la presentació del primer volum dels *Quaderns Urbans: l'Hospitalet és un amor difícil*. No va continuar com a regidor d'Educació, però, sense cap dubte, va ser capaç de marcar les bases del futur de l'ensenyament i de l'educació a l'Hospitalet de Llobregat. Moltes gràcies!

I per acabar, com ell deia, cal agrair a totes les persones que van formar l'equip de la Ponència, la Regidoria d'Ensenyament, la Regidoria d'Educació, durant el període 1979-1983, que amb la seva dedicació i la seva ferma voluntat de servidors públics, van fer que tot aquest enorme treball fos possible: *Josep M. Figueras, Martí López, Ramon San-*

tarrosa, Rosita Gómez, Marisol Rodríguez, Margarida Farré, Josep Maria Abella, Maria Teresa Gelabert, Juliana Porté-Joaniquet, Pilar Codina, Joan Soler Amigó i Joan Casas.

Nota final:

Aquest article ha estat possible gràcies a la Pilar Massana per deixar-me documents de l'arxiu personal del Jaume Botey i pels seus suggeriments; al Joan Soler Amigó per un article publicat al Diari de l'Educació i al seu llibre Els Noms de les Escoles de l'Hospitalet"; al Josep M. Abella per alguns articles publicats a l'Hospitalet Abans; al Joan Camós pels articles fets sobre les Eleccions Municipals de 1979; a la Pilar Codina pels articles publicats a Perspectiva Escolar; al Joan Casas pel seu Quadern Urbà "De Pagesos a Aturats"; al Manuel Domínguez pel seu blog "Local-Mundial"; a l'Ernesto Sánchez per les consultes que li he fet. A l'Enric Gubern per tota la seva meticulositat en codificar i graficar les dades del Llibre Blanc. A la Mercè Olivares i al Josep M. Figueras per les riques converses que hem tingut sobre el període 79-83. Moltes gràcies a tothom. També he utilitzat articles de la desapareguda Juliana Porté-Joaniquet i alguna correspondència personal que vaig tenir amb el Jaume així com alguns records personals del temps que vaig compartir amb totes les companyes i companys del Departament de Dinàmica Educativa, com a mestre del primer Centre de Recursos Pedagògics de l'Hospitalet des d'octubre de 1982 fins al juliol de 1985.

